

14.09.2021
La Nr.

Nr. 04-2/15
din

**Doamnei Natalia GAVRILIȚA,
Prim-ministru al Republicii Moldova**

**Propunere de perfecționare a legislației
în temeiul art. 27 lit. a) din Legea nr. 52/2014 cu privire la
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)**

Avocatul Poporului¹ a inițiat această propunere de perfecționare a legislației grație mandatului său prevăzut atât în textul constituțional, cât și în cel legislativ.

Adresările examinate de Ombudsman au adus în vizor situații când absolvenții Academiei Militare a Forțelor Armate, refuzând să activeze conform repartizării, au fost obligați să restituie instituției de învățământ superior cheltuielile suportate pentru instruire.

Obligativitatea restituirii acestor cheltuieli rezulta din contractul de studii încheiat între studenți și instituție, în baza Hotărârii Guvernului cu privire la plasarea în câmpul muncii a absolvenților instituțiilor de învățământ superior și profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar de stat nr. 923 din 04.09.2001, potrivit căreia *începând cu anul de studii 2001-2002, instituțiile de învățământ superior și profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar de stat încheie cu studenții și elevii, înmatriculați la anul 1 de studii superioare de licență, de master, profesional tehnice pe locuri cu finanțare de la buget contracte privind instruirea și plasarea lor în câmpul muncii după absolvire în funcție de necesitățile statului.*

La pct. 3-4 se stabilește că *sus-numiții absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior și profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar de stat vor fi repartizați la lucru după specialități în conformitate cu ofertele ministerelor, altor autorități administrative centrale și autorităților administrației publice locale, fiind obligați să lucreze trei ani în unitățile și structurile în care au fost repartizați, dacă normele speciale nu prevăd altfel, iar în cazul în care tânărul specialist refuză să se prezinte la locul de lucru conform repartizării sau își suspendă activitatea înainte de expirarea termenului de trei ani stabilit, el este obligat să restituie în bugetul de stat cheltuielile pentru instruirea sa în volumul calculat de instituția respectivă de*

¹ În baza art. 3 al Hotărârii Parlamentului nr. 4 din 04 februarie 2021 privind încetarea mandatului Avocatului Poporului (Ombudsmanului) până la numirea de către Parlament a unui nou Avocat al Poporului (Ombudsman), doamna Maia Bănărescu, Avocat al Poporului pentru drepturile copilului, va îndeplini atribuțiile funcției de Avocat al Poporului (Ombudsman).
Oficiul Avocatului Poporului, str. Sfatul Țării, nr. 16, MD- 2012, mun. Chișinău, Republica Moldova
+373 22 234 800, +373 22 225 442, cpdom@mdl.net, ombudsman@ombudsman.md, www.ombudsman.md

învățământ, în baza Metodologiei de restituire la bugetul de stat a cheltuielilor pentru instruire, aprobată de Guvern, dacă normele speciale nu prevăd altfel.

Asumându-și responsabilitatea de restituire a cheltuielilor, absolvenții rămâneau confuzi în privința sumelor care le erau prezentate, pentru că acestea nu reflectau costul real al instruirii, erau exagerat de mărite și variate.

Similare sunt și cazurilor absolvenților tuturor instituțiilor de învățământ, care în lipsa unei metodologii de calcul al cheltuielilor pentru instruire, stabilite printr-un act normativ, restituiau sume deduse în baza unor calcule proprii ale instituțiilor (de exemplu, în cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate își produce efectele un act juridic intern menit să estimeze costurile de instruire a studenților. Instrucțiunea de calculare și componența cheltuielilor anuale pentru instruire în Academia Militară a Forțelor Armate a fost aprobată prin Ordinul ministrului apărării nr. 566 din 21.08.2019.).

Întrucât Hotărârea Guvernului este actul ce se adoptă de Guvern pentru organizarea executării legilor, iar Codul Educației stabilește cadrul juridic al raporturilor privind proiectarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova, ar fi logic ca cel din urmă să conțină norme privind obligativitatea ocupării unui loc de muncă conform repartizării pentru absolvenții tuturor instituțiilor de învățământ, care au urmat studiile cu finanțare din bugetul de stat. În acest caz ar fi justificată aprobarea unui nou act de executare, care să reglementeze relațiile contractuale dintre instituția de învățământ superior și student la compartimentul repartizării la locuri de muncă, condițiile, durata, consecințele în caz de neconformare etc. sau ajustarea Hotărârii nr. 923 din 04.09.2001 la realitățile sociale și reglementările normative în vigoare.

Următorul aspect pe care îl considerăm important de a fi revizuit ține de excepțiile de la regula generală de restituire a cheltuielilor suportate pentru instruire stabilite în pct. 4² din Hotărârea nr. 923 din 04.09.2001, unde este prevăzut că, ”*Restituirea în bugetul de stat a cheltuielilor pentru instruire nu se răsfrânge asupra elevilor/studenților în caz de:*

- 1) continuare, în același an academic, a studiilor la următorul nivel de învățământ în domeniul Educație;*
- 2) stabilire a gradului de dizabilitate accentuată și severă;*
- 3) încorporare în serviciul militar;*
- 4) decesul unuia dintre părinți.*

Deducem că, persoanele cu grad de dizabilitate accentuată și severă sunt scutite de restituirea cheltuielilor suportate de instituția de învățământ pentru instruirea lor, nu însă și cele cu grad de dizabilitate medie. Articolul 16 al Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012 stipulează gradele dizabilității în funcție de gravitatea deficiențelor. Astfel, *dizabilitatea la persoanele adulte se determină pornind de la gravitatea deficiențelor funcționale individuale provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate și restricții de participare exprimate în raport cu solicitarea socioprofesională (păstrarea capacității de muncă) și este de trei grade: severă, accentuată și medie. Păstrarea capacității de muncă se evaluează în procente, cu un interval procentual de 5%:*

a) dizabilitatea severă se caracterizează prin deficiențe funcționale severe provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate și restricții de participare, iar capacitatea de muncă este păstrată într-un interval procentual de 0–20%;

b) dizabilitatea accentuată se caracterizează prin deficiențe funcționale accentuate provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate și restricții de participare, iar capacitatea de muncă este păstrată într-un interval procentual de 25–40%;

c) dizabilitatea medie se caracterizează prin deficiențe funcționale medii provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate și restricții de participare, iar capacitatea de muncă este păstrată într-un interval procentual de 45–60%.

Prin contrapunerea normelor citate, constatăm că, persoanele cu grad de dizabilitate medie, spre deosebire de cele cu dizabilitate accentuată și severă, nu cad sub incidența pct. 4² din Hotărârea nr. 923 din 04.09.2001, respectiv urmează să restituie resursele financiare alocate pentru instruirea lor.

În contextul descris, relevant este articolul 4 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (în vigoare pentru Republica Moldova din 21.10.2010), care prescrie că, *statele Părți se angajează să asigure și să promoveze exercitarea deplină a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru toate persoanele cu dizabilități, fără nici un fel de discriminare pe criterii de dizabilitate.*

În acest scop, Statele Părți se angajează:

(a) *Să adopte toate măsurile adecvate legislative, administrative și de altă natură pentru implementarea drepturilor recunoscute prin prezenta Convenție;*

(b) *Să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv cele legislative, pentru a modifica sau abroga legile, reglementările, cutumele și practicile existente care constituie discriminare împotriva persoanelor cu dizabilități;*

(c) *Să ia în considerare protecția și promovarea drepturilor omului pentru persoanele cu dizabilități în toate politicile și programele.*

La fel de remarcant este și articolul 5 din Convenție, conform căruia *Statele Părți recunosc faptul că toate persoanele sunt egale în fața legii și sub incidența legii și au dreptul fără niciun fel de discriminare la protecție egală și beneficiu egal al legii.*

2. *Statele Părți vor interzice toate tipurile de discriminare pe criterii de dizabilitate și vor garanta tuturor persoanelor cu dizabilități protecție juridică egală și efectivă împotriva discriminării de orice fel.*

Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, în Comentariul general nr. nr. 6 (2018) privind egalitatea și nediscriminarea², a afirmat că *în timp ce egalitatea în fața legii se referă la dreptul de a fi protejat de lege, egalitatea sub incidența legii se referă la dreptul de a folosi legea în beneficiul personal. Persoanele cu dizabilități au dreptul de a fi protejate eficient și de a participa într-un mod pozitiv. Legea însăși trebuie să garanteze egalitatea reală a tuturor celor aflați într-o anumită jurisdicție.*

² [http://irdo.ro/pdf/b_Egalitatea_nediscriminarea_CRPD_Comentariul%20general%20nr.%206%20\(2018\).pdf](http://irdo.ro/pdf/b_Egalitatea_nediscriminarea_CRPD_Comentariul%20general%20nr.%206%20(2018).pdf)

*Astfel, recunoașterea faptului că toate persoanele cu dizabilități sunt egale sub incidența legii înseamnă că nu ar trebui să existe legi care să permită negarea, restricționarea sau limitarea specifică a drepturilor persoanelor cu dizabilități și că **dizabilitatea ar trebui luată în considerare în toate legile și politicile publice.***

Această interpretare a termenilor „egali în fața legii” și „egalitate sub incidența legii” este în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) literele (b) și (c) din Convenție, conform căruia statele părți trebuie să se asigure că autoritățile și instituțiile publice acționează în conformitate cu Convenția; că legile, reglementările, obiceiurile și practicile existente care discriminează persoanele cu dizabilități sunt modificate sau eliminate; și că protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități sunt luate în considerare în toate politicile și programele.

Considerăm că, încadrarea în grad de dizabilitate deja necesită un tratament special din partea statului, indiferent dacă acesta este mediu, accentuat sau sever. Respectiv, dacă se pretinde acordarea unor înlesniri sau excepții pentru persoanele cu dizabilități, acestea trebuie să vizeze **toate persoanele**, indiferent de gradul de dizabilitate stabilit.

În baza argumentelor desfășurate supra, statutului conferit de Legea nr. 52/2014 și în scopul protecției adecvate a drepturilor omului, Avocatul Poporului

PROPUNE:

1. Reglementarea, în Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014, a raporturilor contractuale dintre student și instituția de învățământ în situația urmării studiilor cu finanțare de la bugetul de stat, cu exceptarea tuturor persoanelor cu dizabilități de la restituirea cheltuielilor pentru instruire;

2. Adoptarea unui act de organizare a executării Codului Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014 sau ajustarea Hotărârii cu privire la plasarea în câmpul muncii a absolvenților instituțiilor de învățământ superior și profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar de stat nr. 923 din 04.09.2001 la conținutul Codului Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014 în așa mod, încât să existe claritate cu privire la metodologia de calcul al cheltuielilor pentru instruire, aplicarea unitară a prevederilor legale în scopul prevenirii unor eventuale abuzuri din partea instituțiilor de învățământ.

Despre decizia/acțiunile întreprinse cu privire la propunerea înaintată Avocatul Poporului urmează a fi informat în termen de 30 de zile.

Cu respect,

Maia BĂNĂRESCU,
Avocatul Poporului pentru drepturile copilului

